

3. Luzum, N. YA. (1992). *Khudozhestvennyye i ispolnitel'skiye aspekty sovmestnoy interpretatsii: Vozmozhnosti dostizheniya yedinstva ispolnitel'skikh predstavleniy pevtsa i kontsertmeystera: Lektsii po kursu «Teoriya i istoriya ispolnitel'stva»*. [Artistic and performing aspects of the joint interpretation: Opportunities to achieve unity of singer and concertmaster performances: Lectures on the course «Theory and history of performance»]. Moscow.

4. Mur, Dzh. (1987). *Pevets i akkompaniator*. [Singer and accompanist]. Moscow.

5. *Pedahohichnyy slovnyk*. (2001). [Pedagogical Dictionary]. Kyiv.

6. *Filosofs'kyu slovnyk*. (1986). [Philosophical Dictionary]. Kyiv.

7. Shenderovich, Ye. M. (1996). *V kontsertmeysterskom klasse: razmyshleniya pedagoga*. [In the concertmaster's class: reflections of the teacher]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕТРЕНКО Марина Борисівна – кандидат

педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Наукові інтереси: особливості інтерпретаційного процесу у різних видах музично-виконавської діяльності, теоретичні та методичні аспекти концертмейстерської підготовки фахівців з музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PETRENKO Marina Borisovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Choral Conducting, Vocals and Musical Training Techniques of the Sumy State Pedagogical University Named after A. S. Makarenko.

Circle of scientific interests: peculiarities of the interpretation process in various types of musical-performing activities, theoretical and methodical aspects of concertmaster training of music art specialists.

Дата надходження рукопису 12. 05. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор Т. Б. Стратан-Артишкова.

УДК 378:[37.011.3-051:78]

СИДОРЕНКО Тетяна Дмитрівна –

доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету

e-mail: sidorenkotd@ukr.net

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МУЗИКАНТА ШИРОКОГО ПРОФІЛЮ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Освіта України в цілому та музична, зокрема, переживає складний етап свого розвитку, що породжує широке поле наукових досліджень. Сучасні дослідники відзначають ряд негативних тенденцій, які переживає людство в умовах стрімкого розвитку інформаційної цивілізації. Однією з найголовніших є «втрата духовних орієнтирів, спрямованість виключно на матеріальне благополуччя» [5]. Суттєво розширились вимоги, висунуті соціумом до студента-випускника музично-педагогічного вищого навчального закладу, який виявився в недостатній мірі готовим відповісти на значні виклики сьогодення.

Поняття освіченості є найбільш ємним, так як у ньому зосереджені результати зусиль усього колективу освітньої установи. Затребуваність оцінює правильність прогнозів освіти, дієздатність систем зворотних зв'язків «вищий навчальний заклад – споживач» і чітко відстежує соціальне замовлення суспільства. Це в повній мірі відноситься до професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, рівень освіченості яких забезпечує їм

затребуваність, задоволеність, а також сприяє розвитку художньо-естетичного середовища в сучасному просторі культури.

До розвитку музичної освіти в першу чергу висувається завдання виховання фахівця широкого профілю, що володіє багатьма видами професійної діяльності, які включають у себе організацію та управління художньо-творчими процесами. Такий фахівець здатний кваліфіковано й гнучко реагувати на проблеми, що виникають в соціокультурних умовах, професійно вирішувати їх, він пристосований до сучасної музичної практики, що дозволяє йому бути соціально мобільним і конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг. З цього випливає, що однією з найважливіших проблем музичної освіти є розширення сфери практичної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, виявлення нових галузей, нових творчих можливостей, які закладені у професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виховання широко освіченого, універсально підготовленого музиканта не нова для вітчизняної музичної педагогіки. Удосконаленню його педагогічної

майстерності присвячено багато досліджень науковців (Л. Арчажнікова, І. Зяюн, Л. Коваль, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Олексюк, А. Растрігіна, О. Рудницька, Я. Сверлюк, В. Черкасов та ін.), у яких доводиться, що успішність формування педагогічної майстерності залежить, перш за все, від методичного забезпечення, а також від індивідуальних якостей особистості.

Довгі роки у музичній освіті закладалася унікальна система виховання музикантів, в основі якої було розуміння різноманіття соціальних функцій даної професії. Вагомим підґрунтям слугувала діяльність видатних представників музичної культури ХІХ – початку ХХ ст., під впливом якої в суспільстві сформувався еталонний вигляд національного музиканта-професіонала, у якому гармонійно поєднувалися глибокі гуманітарні знання і широкий кругозір, саморозвиток, прагнення служити ідеалам суспільства і мистецтва, вимогливість до себе, єдність особистого й громадського життя. Одним з головних критеріїв професійної майстерності музиканта служила універсальність особистості, яка розумілась як сукупність різних професійних якостей, що дозволяють їй повноцінно реалізувати себе в різних сферах діяльності: педагогічній, виконавській, творчій, музикознавчій, науково-дослідній. Доказом тому може служити масштаб діяльності (В. Верховинця, М. Лисенка, М. Леонтовича, С. Людкевича, К. Стеценка, Я. Степового, В. Сокальського, П. Сениці, І. Рачинського, Д. Січинського та ін.) представників української музичної культури даного періоду.

Метою статті є обґрунтування важливості виховання широко освіченого музиканта-професіонала в умовах соціально-економічної нестабільності, аналіз основних якостей особистості музиканта широкого профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Образ» універсального музиканта слугує високим орієнтиром для виховання кваліфікованих фахівців в галузі музичного мистецтва та освіти. Так, О. Гольденвейзер відзначав: «Завдання професійної музичної школи зрозумілі: вона повинна випускати кадри висококваліфікованих музикантів-фахівців, що володіють не тільки теоретичними і практичними знаннями, вміннями в своїй безпосередній спеціальності, але є також широко освіченими музикантами, громадськими діячами із всебічною загальноосвітньою підготовкою» [1].

Г. Стоянова зазначає, що палітра професійних ролей учителя-музики велика – від Орфея до ді-джея. Перед вчителями постає завдання найкращим чином реалізувати себе в

професії. Учитель музики в школі – це педагог, психолог, педагог-організатор, артист, одним словом це людина-оркестр, який знайомить дітей з мистецтвом [4].

Проблемам підготовки музично-педагогічних кадрів приділялась значна увага, яка була спрямована здійснювати не тільки освітні, а й просвітницькі функції. Завдання популяризації музичної культури, залучення до неї широких суспільних мас визначила багатофункціональний, комплексний характер діяльності педагога-музиканта, різнобічно підготовленого: керівника-організатора, хормейстера, ілюстратора, теоретика, методиста та ін. З часом, з уведенням у вищих музично-освітніх закладах системи вузької спеціалізації, з'явився поділ студентів на виконавців, диригентів, педагогів, музикознавців та ін.

На сьогодні, характер професійної діяльності випускників істотно змінився. Негативну сторону цих змін, а саме переміщення акценту з виховання широко ґрунтованих музикантів на підготовку фахівця в якій-небудь одній галузі, відзначають багато вчених (Ю. Алієв, Л. Рапацька, Є. Сизова, Г. Ципін, та ін.). Навчання в професійних навчальних закладах набуло переважно вузькоспеціалізований характер і зосередилося на вузьких ділянках роботи. Завдання звужуються до суто функціональних аспектів. Це, на думку багатьох фахівців, стало однією з причин кризи музичної педагогіки, яка набула системного характеру і вплинула на різні сторони підготовки професійних музикантів. Результатом цієї тенденції є обмеженість музикантів у колі своїх вузькопрофесійних інтересів, обмеження сфери їхніх професійних можливостей і, як наслідок, – зниження затребуваності на ринку праці.

На нашу думку, теоретичне обґрунтування моделі музиканта широкого профілю, виявляє специфіку змісту його професійної підготовки. Важливе місце в цьому процесі має бути відведено загально-художній підготовці студентів, формуванню у них загально-гуманітарних компетенцій, міжпредметних зв'язків та проблемних методів, розвитку універсальних музично-виконавських умінь. Сьогодні випускники музичних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів затребувані не тільки в якості вчителя музичного мистецтва, а й у багатьох інших сферах педагогічної діяльності.

Г. Мансурова даючи теоретичне обґрунтування моделі музиканта широкого профілю, виявляє специфіку змісту його професійної підготовки [2]. Важливе місце в цьому процесі, на думку автора, має бути відведено загально-художній підготовці студентів, формуванню у них загально

гуманітарних компетенцій, розвитку універсальних музично-виконавських умінь. Дослідником також теоретично обґрунтовується доцільність використання модульного принципу в процесі навчання музикантів, міжпредметних зв'язків та проблемних методів.

Однією з головних якостей особистості музиканта широкого профілю, що дозволяє йому освоїти варіативний, багатофункціональний характер музичної діяльності є мистецька компетентність, а саме комплекс здібностей, знань і умінь, які забезпечують необхідну просторову і тимчасову мобільність особистості відповідно до вимог науково-технічних і соціальних перетворень у сучасному світі, що забезпечує розвиток його здібностей в нових напрямках.

На думку О. Олексюк, «мистецька компетентність відображає духовний потенціал особистості, її здатність до емоційно-ціннісного світопереживання, готовність створювати творчий стиль життя й діяльності на основі досвіду використання мистецьких компетенцій» [3, с. 222]. Мистецька компетентність, на думку вченої, дає змогу фахівцю «успішно здійснювати в змінних соціокультурних умовах професійні функції, самостійно розвивати й реалізувати набутий у процесі навчання фаховий потенціал» [3, с. 214].

Мистецька компетентність допомагає використовувати отримані в процесі навчання знання, вміння, навички у різні сфери музично-творчої діяльності, вільно виконувати різноманітні професійні функції, опанувати суміжні професії. Це дозволяє музиканту виступати в кількох ролях, затребуваність яких обумовлена сучасними соціальними взаємовідносинами, культурними пріоритетами, освітніми потребами.

У свою чергу, мистецька компетентність, передбачає наявність у фахівця такої властивості, як професійна мобільність, що дозволяє швидко переключатися з одного виду діяльності на інший, поєднувати виконання різних функцій, раціонально розподіляти наявні ресурси.

Аналіз сучасної музичної освіти, показує, що для її успішного функціонування необхідно створити дієві механізми реалізації нових моделей підготовки музикантів широкого профілю, які дозволяють цілісно і перспективно вирішувати педагогічні завдання, що стоять перед окремими дисциплінами в сфері музичного мистецтва.

Одним з таких механізмів, на нашу думку, є як комплекс всебічно розвинутих особистісних якостей випускника так і зміст мистецько-компетентнісної підготовки. Основного теоретико-методичного значення

при цьому набуває розвиваюче, проблемне, інтерактивне навчання, спрямоване на всебічне й цілісне формування творчої особистості майбутнього професіонала широкого музичного профілю.

Так, окрім спеціальних кафедр, в підготовці музикантів активну участь повинні брати кафедри культурології, філософії, педагогіки та психології, економіки та управління, соціально-культурної діяльності, а також кафедра іноземних мов, які виконують важливу роль у професійній підготовці молодих музикантів, формуванні їх універсальної, багатопрофільної професійної підготовки.

У процесі лінгвістичної підготовки музикантів, з урахуванням змісту курсу, по мірі підвищення складності, студентам необхідно пропонувати спеціальні тести за професійним спрямуванням – завдання, підготовлені на тематику музичного мистецтва, тексти за темами міжнародного музичного мистецтва та музичної освіти, а також англомовні пісні для вокального, хорового, вокально-інструментального виконання, організації музичної роботи в різних вікових, соціальних, професійних групах (з дошкільнятами, молодшими, середніми, старшими школярами, студентами, професійними виконавцями). Подібні взаємодії продиктовано потребами практики, педагогічними та психологічними обґрунтуваннями вдосконалення підготовки сучасного музиканта для його входження на міжнародний рівень професійності.

Одним із важливих і необхідних напрямків у роботі при підготовці

музиканта широкого профілю в педагогічних вищих навчальних закладах є його навчання виконанню вокальних творів під свій інструментальний акомпанемент. Цей вид діяльності можливий при використанні різних музичних інструментів (фортепіано, баян, акордеон, гітари).

Поряд з музичним мистецтвом, необхідно передбачити на всіх етапах і щаблях навчальних закладів обов'язкове заглиблення у вивчення іноземних мов, без знання яких не може бути повноцінного професіонала, готового до активного пізнання світових досягнень науки, культури та мистецтва, а, відповідно, не може бути сформований музикант широкого профілю, здатний до повноцінної самореалізації в будь-якій області музичного мистецтва, педагогіки, освіти, науки. Це майстерність досягається постійними тренуваннями, в результаті яких виробляються важливі для практичної роботи компетенції, вміння та навички.

Виходячи зі сказаного, ми вбачаємо доцільність впровадження в навчальні плани,

що регулюють підготовку музикантів у вищих освітніх закладах, широкого знайомства з художньо-естетичною діяльністю сучасного суспільства. Саме тут, у вищих навчальних закладах, формується інтелектуальний і культурний потенціал, високопрофесійні конкурентно здатні кадрові ресурси сучасного українського суспільства.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підготовка музиканта широкого профілю – це відповідь на виклики сьогодення, яка вимагає переосмислення традиційних уявлень про професію музиканта, її місце й роль у суспільстві. Болонська декларація проголошує принципи професійної мобільності випускника вузу. Це, разом з тим, повернення до концептуальних засад вітчизняної музичної освіти, осмислення досвіду з точки зору нових соціально-економічних умов, в яких образ музиканта широкого профілю знаходить нову мотивацію, нові прогресивні риси та якості. У їхньому числі – універсальність, широка ерудиція, професійна мобільність, прагнення до розширення професійних і культурних інтересів, знання іноземної мови, гнучкість мислення, вимогливість до себе, здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гольденвейзер А. Б. Об основных задачах музыкального воспитания. Несколько слов по поводу музыкального образования. [Электронный ресурс] – URL: <http://www.mosconsv.ru/ru/book>.
2. Мансурова А. П. К вопросу содержания модели профессионального музыканта широкого профиля // Вестник МГУКИ. – 2013. – № 1 (51). – С. 191–196.
3. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник / О. М. Олексюк. – Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
4. Стоянова Г. И. Художественная эмпатия – индикатор профессионального уровня педагога-

музыканта // Учитель музыки От Орфея до Ди-Джея. София: Авангард-Прима, 2016. – С. 43–46.

5. Шейко В. Культура та освіта в контексті світових глобалізаційних процесів // Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів / гол. ред. Г. Скрипник. – Київ: 2005. – С. 351.

REFERENCES

1. Gol'denveyzer, A. B. *Ob osnovnykh zadachakh muzykal'nogo vospitaniya. Neskol'ko slov po povodu muzykal'nogo obrazovaniya.* [On the main tasks of musical education. A few words about music education]. [Yelektronniy resurs]: sayt. – URL: <http://www.mosconsv.ru/ru/book>.
2. Mansurova, A. P. (2013). *K voprosu soderzhaniya modeli professional'nogo muzykanta shirokogo profilya.* [To the issue of the contents of the model of a professional musician of a wide profile]. Moscow.
3. Oleksyuk, O. M. (2013). *Muzychna pedahohika: [navch. posibnyk].* [Musical Pedagogy: Teach. manual]. Kyiv.
4. Stoyanova, G. I. (2016). *Khudozhestvennaya empatiya – indikator professional'nogo urovnya pedagoga-muzykanta.* [Uchitel' muzyki Ot Orfeya do Di-Dzheya]. Sofiya.
5. Sheyko, V. (2005). *Kul'tura ta osvita v konteksti svitovikh hlobalizatsiynikh protsesiv.* [Ukrayins'ka kul'tura v konteksti svitovikh hlobalizatsiynikh protsesiv]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СИДОРЕНКО Тетяна Дмитрівна – доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: актуальні проблеми мистецької освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SYDORENKO Tetyana Dmytrivna – Associate Professor of the Department of Musicology, Instrumental and Choreographic Training of the State Pedagogical University «Kryvy Rih State Pedagogical University».

Circle of scientific interests: actual problems of artistic education.

Дата надходження рукопису 12. 04. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор Т. Б. Стратан-Артишкова.

УДК 378. 14. (477)

СТЕФІНА Надія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
e-mail: nadejda.stefina@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Музика є одним із наймогутніших засобів виховання. Демократизації освіти у XXI століття потребує

удосконалення навчального процесу, головним суб'єктом якого є учень [5]. Педагогічна майстерність учителя сьогодні полягає у творчому підході до конструювання уроків